

Pölyttäjien tila Suomessa

Juho Paukkunen

Luonnontieteellinen keskusmuseo LUOMUS

Pölytys-webinaari 8.4.2026

Esityksen sisältö

- Yleistä pölyttäjistä ja niiden merkityksestä
- Pölyttäjäkantojen kehitys
- Pölyttäjien uhanalaisuus
- Pölyttjästrategia ja - seurannat

Pölyttäjien kannankehitys, seuranta ja hyönteispölytyksen taloudellinen arvo Suomessa

PÖLYHYÖTY-hankkeen loppuraportti

Janne Heliölä, Mikko Kuussaari, Susu Rytteri, Salla Holopainen,
Eeva-Liisa Korpela, Juho Paukkunen, Anna Suuronen ja Juha Pöyry

Mitä pölyttäjät ovat?

Kaksisiipiset (Diptera)

7600 lajia

Kovakuoriaiset (Coleoptera)

3900 lajia

Ripsiäiset (Thysanoptera)

145 lajia

Perhoset (Lepidoptera)

2700 lajia

Pistiäiset (Hymenoptera)

7900 lajia

Mesipistiäiset (Anthophila) 241 lajia

Verimaamehiläinen

Laukkuverhoilijamehiläinen

Täpläsimamehiläinen

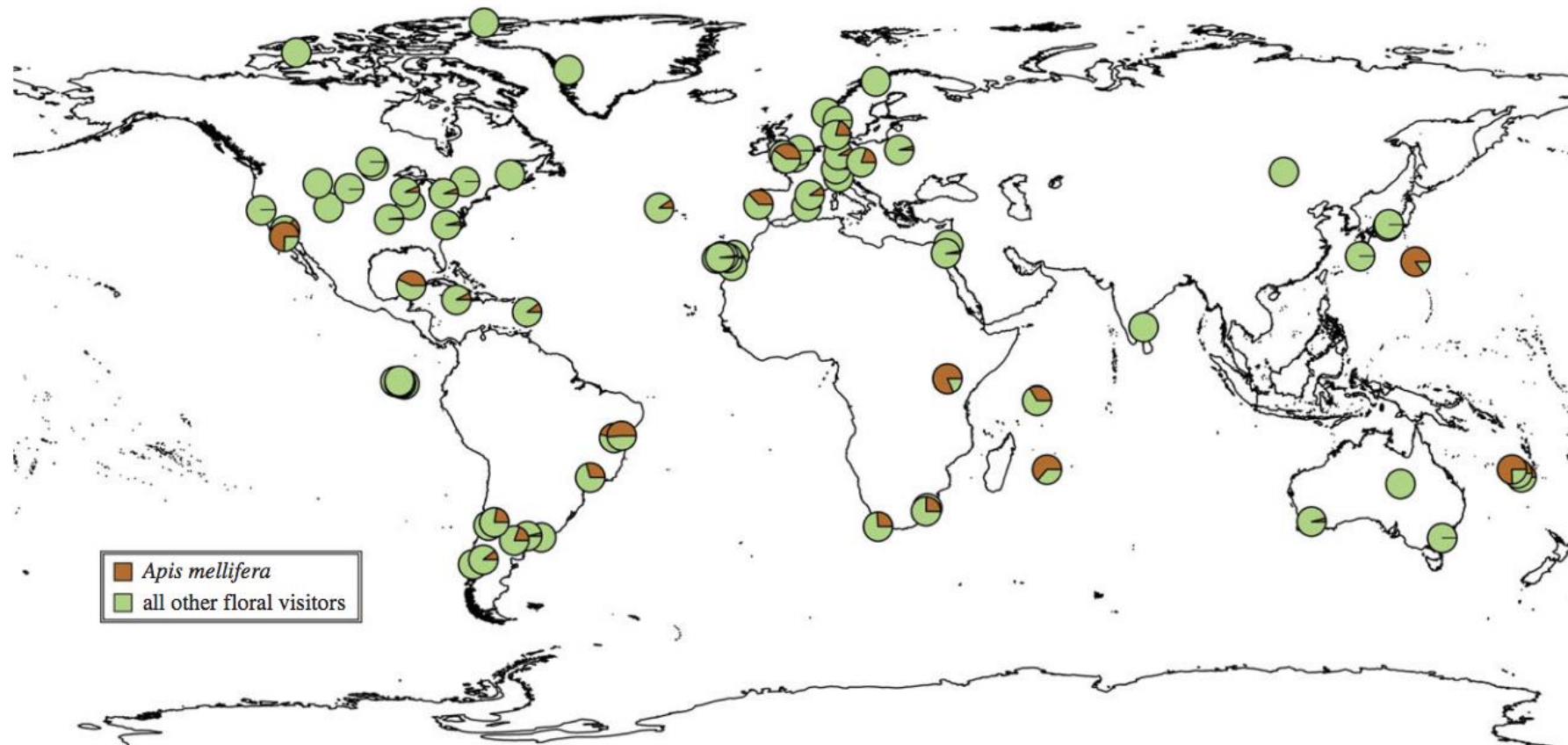
Punajalkavakomehiläinen

Verikiertomehiläinen

Tarahkimalainen

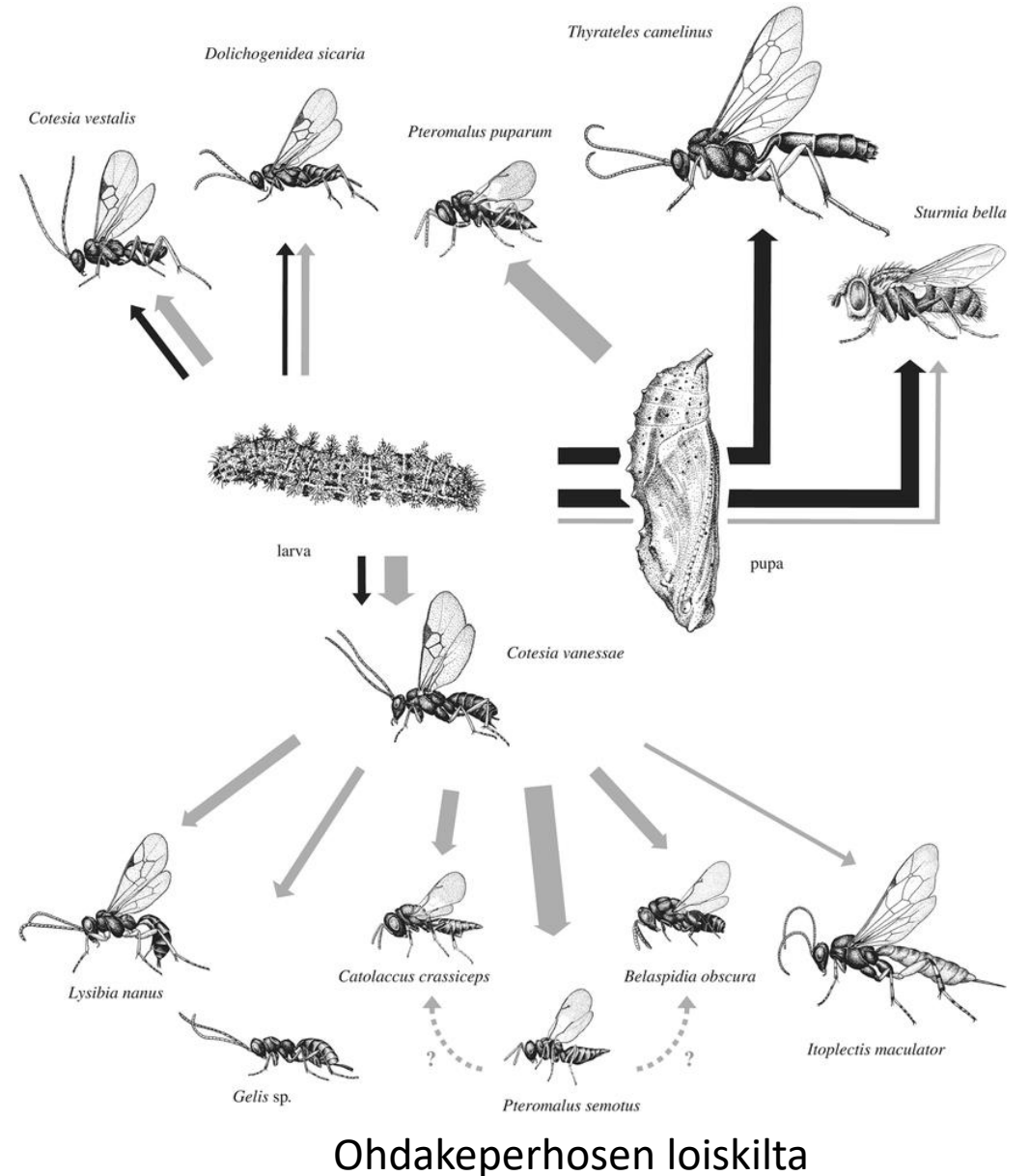

Figure 1. Proportion of all floral visits contributed by the western honey bee (*Apis mellifera*) in 80 plant–pollinator interaction networks in natural habitats worldwide. *Apis mellifera* is generally considered a native species in Europe, the Middle East, and Africa; and introduced elsewhere. (Online version in colour.)

Hung, K. L. J., Kingston, J. M., Albrecht, M., Holway, D. A., & Kohn, J. R. 2018: The worldwide importance of honey bees as pollinators in natural habitats. - Proc. R. Soc. B 285: 20172140.

Pölyttäjien merkitys luonnon ekosysteemeissä

- Lähes 90 % kukkakasveista on ainakin osin riippuvaisia eläinpölyttäjästä.
- Eläinpölytteiset kasvit muodostavat monien ekosysteemien toiminnan perustan (ravinto, typensidonta, eroosion estäminen ym.).
- Pölyttäjät ovat myös itse ravintoa muille eläimille, kuten linnuille ja hyönteisille.

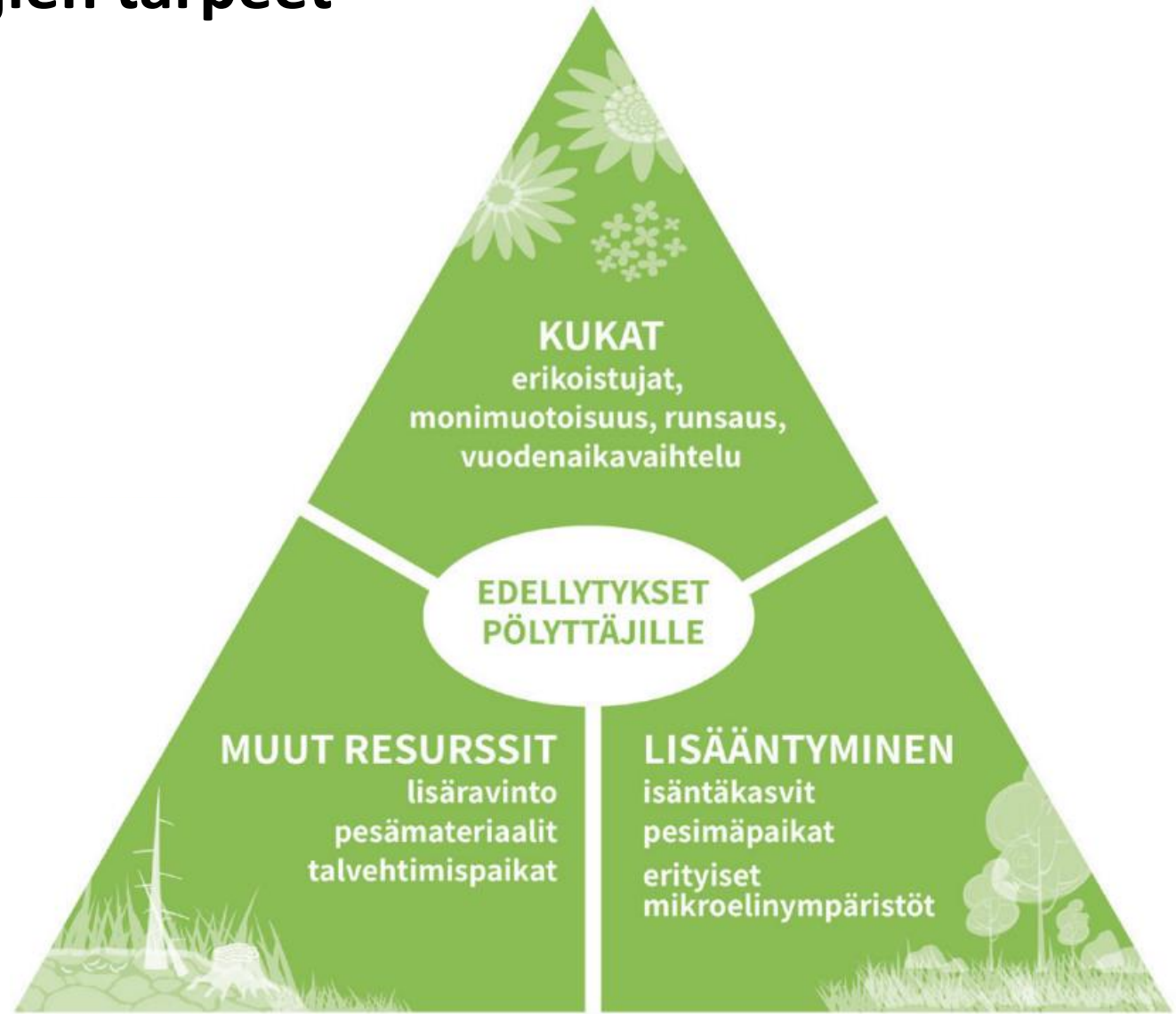
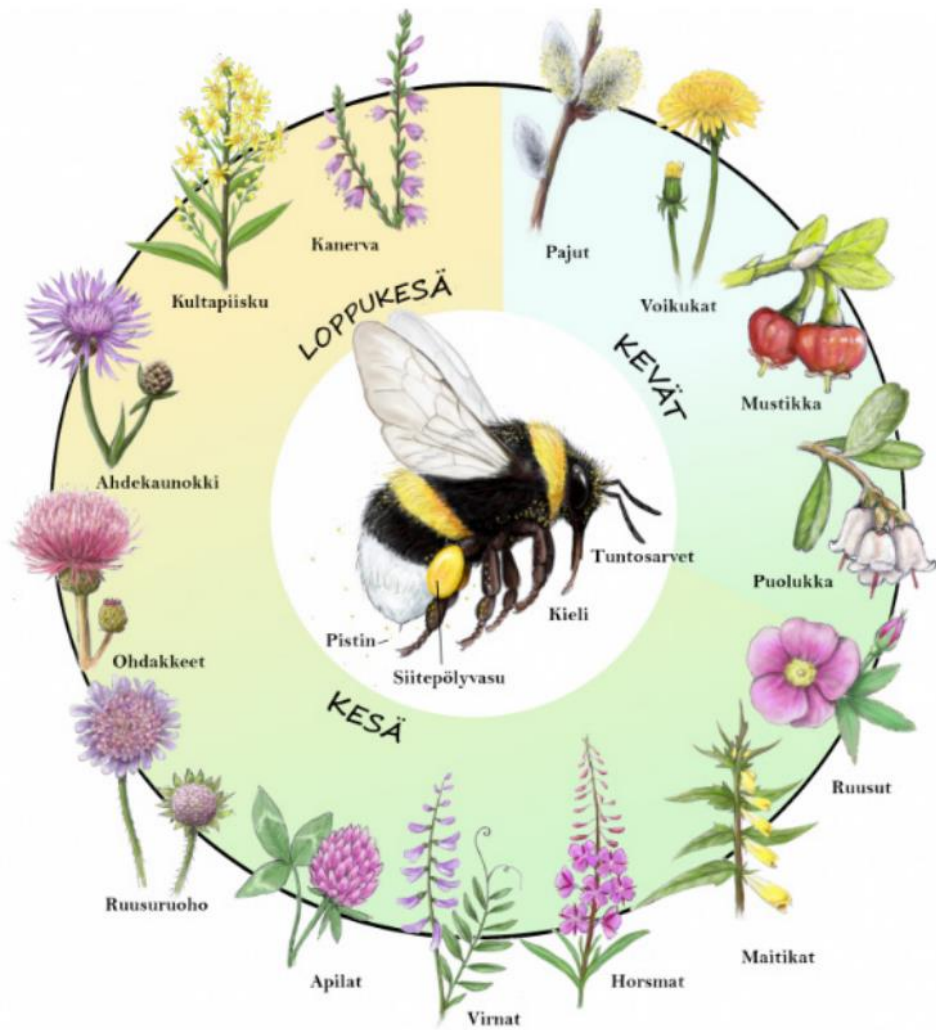
Pölyttäjien merkitys maataloudessa

- Suurin osa viljelykasveista on hyönteispölytteisiä.
- Jopa 35 % maailman ruoantuotannosta on riippuvaista tai hyötyy eläinpölytyksestä.
- Pölytys lisää satoa ja parantaa sen laatua.
- Suomessa peltojen viljelykasveista esim. rypsi, rapsi, mansikka, apilat, härkäpapu, tattari, kumina ja avomaan kurkku ovat hyönteispölytteisiä.

Kasvi	Mehiläispölytyksen aikaansaama sadonlisäys
rapsi	5-10 %
rypsi	10-15 %
omena	70 %
päärynä	70 %
luumu	50 %
kirsikka	40-250 %
mustaherukka	200-300 %
punaherukka	500-1000 %
mansikka	27-45 %
mustikka	200 %
pensasmustikka	25-80 %
vadelma	40-50 %
puna-apila	>100 %
valko- ja alsikeapila	>100 %
härkäpapu	10-25 %
tattari	25-33 %
avomaan kurkku	1000 %

Lähde: Suomen Mehiläishoitajain Liitto

Pölyttäjien tarpeet

Kuva: Christina Elgert, Ötökkäakatemia.

Birge, T. 2021: Pölyttäjätystävällinen maatila – periaatteet ja käytännöt pölyttäjätystävällisempään maatalouteen. <https://carbonaction.org/wp-content/uploads/2021/12/Polyttajaystavallinen-maatila-opas.pdf>

Ravinnon suhteen erikoistuneita pölyttäjiä

Kanervaiskosmehiläinen

Ruusuruohomaamehiläinen

Ukonhattukimalainen

Vuohenkellosoukkomehiläinen

Valkosäärialpimehiläinen

Pajukkomaamehiläinen

Pölyttäjien suhteen erikoistuneita kasveja

Tomaatti

Kullero

Syyläjuuri

Taponlehti

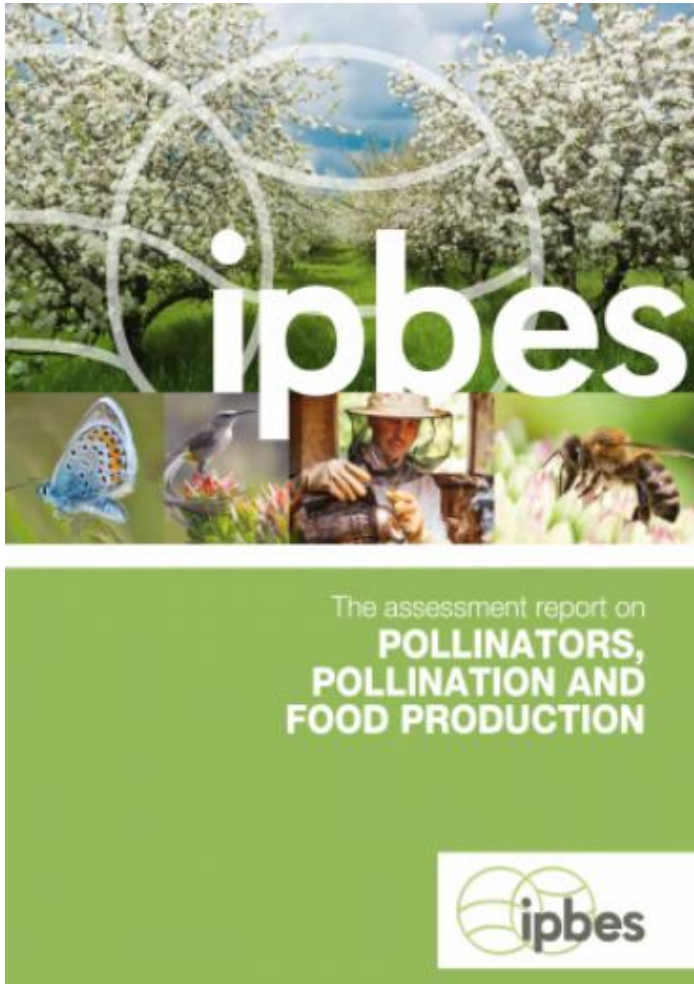

Valkolehdokki

Kimalaisorho

Pölyttäjien tila maailmalla

IPBES 2016: The assessment report on pollinators, pollination and food production. Potts, S., Imperatriz-Fonseca, V. & Ngo, H. (eds). Secretariat of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, Bonn, Germany. 552 s.

Hyönteisten biomassan kehitys Saksassa 1989-2016 (Hallmann ym. 2017)

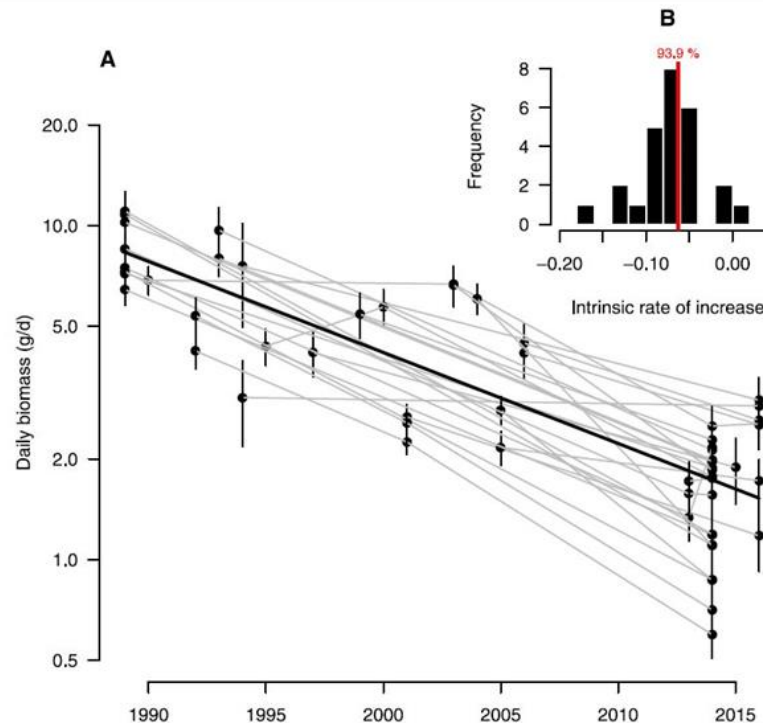

Fig 4. Temporal distribution of insect biomass at selected locations. (A) Daily biomass (mean $\pm$ se) across 26 locations sampled in multiple years (see S4 Fig for seasonal distributions). (B) Distribution of mean annual rate of decline as estimated based on plot specific log-linear models (annual trend coefficient = -0.053 , $sd = 0.002$, i.e. 5.2% annual decline).

<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0185809.g004>

Taantuvien hyönteislajien osuus eri alueilla

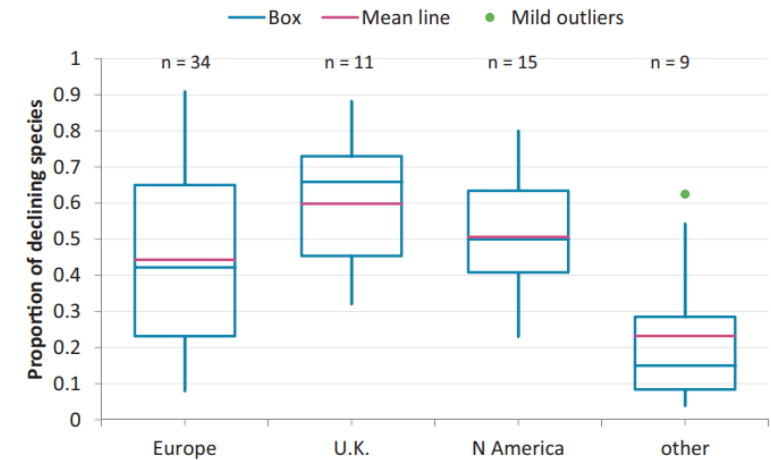
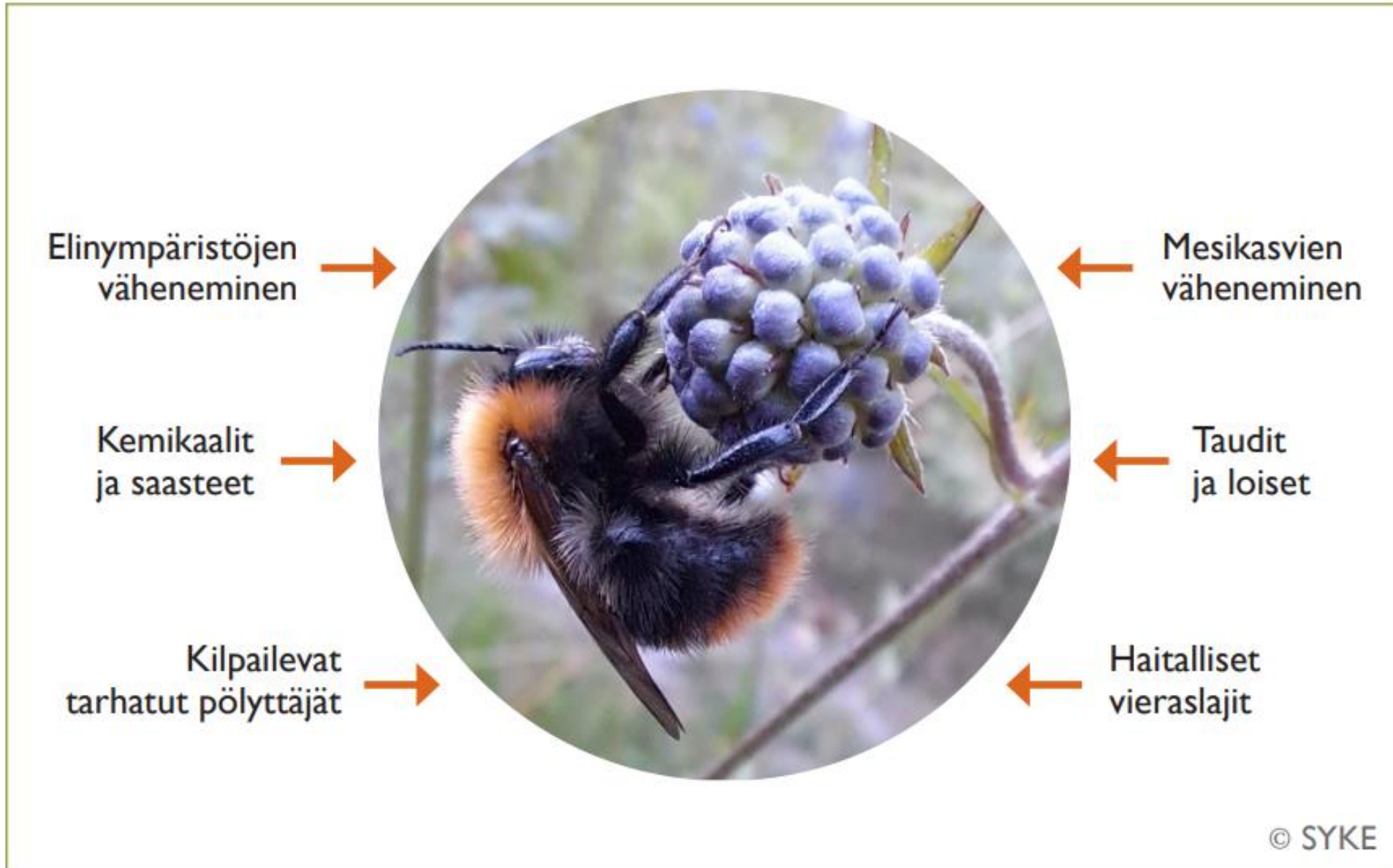

Fig. 4. Proportion of declining insect species in different regions of the world.

Sánchez-Bayo, F. & Wyckhuys, K. A. 2019: Worldwide decline of the entomofauna: A review of its drivers. - *Biological conservation* 232: 8-27.

Pölyttäjiin kohdistuvat painetekijät

Pölyttäjien vähentymisen vaikutukset

- Pölytysvaje ongelmana maataloudessa (mm. hedelmäviljelmillä).
- Tuulipölytteiset kasvit alkaneet runsastua hyönteispölytteisten kustannuksella.
- Hyönteissyöjälinnut vähentyneet ja uhanalaistuneet.

Pölyttäjät vähenevät — maailman ruoantuotanto vaarantuu

Tiedote 17.3.2016 klo 9.53

Luontopaneelin tiedote — Helsingin yliopisto ja Suomen ympäristökeskus

TIETE BIOLOGIA 1 23.3.2018 8095

"Ilman niitä me lopulta kuolemme" – Tutkijat soittavat hälytyskelloja: Lintujen katoaminen on merkki isommasta kriisistä

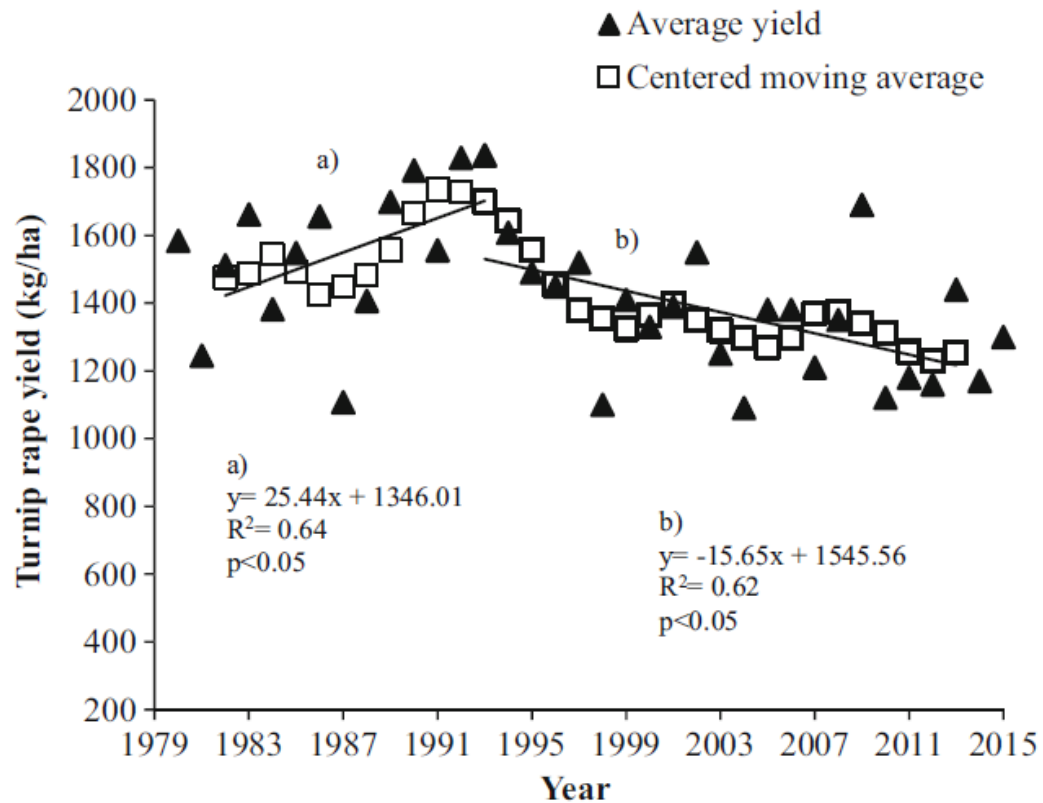

Pölyttäjien häviäminen veisi suuren osan ruokapöytämme antimista.

Mehiläiskato uhkaa viedä osan ruokapöydän antimista

ELIAS KROHN • 26.5.2018 8.27

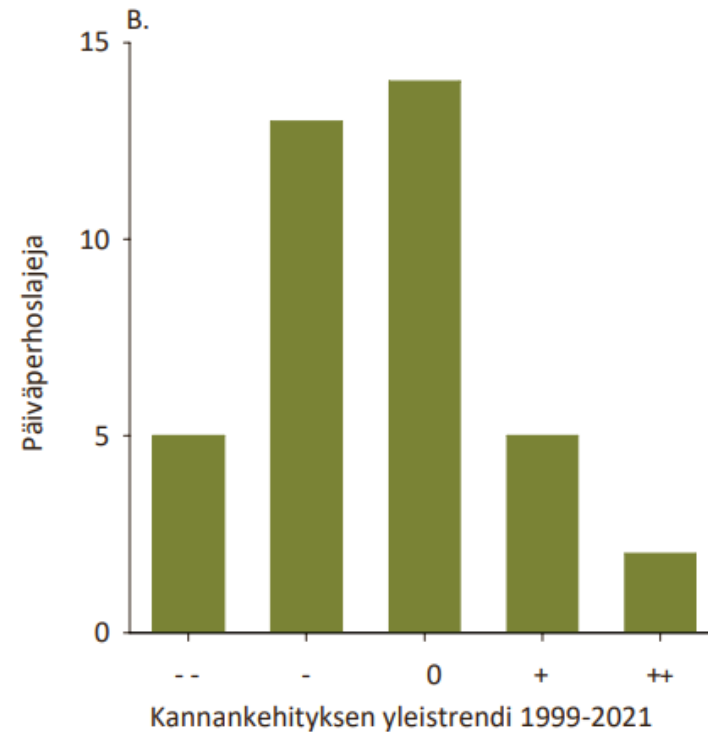
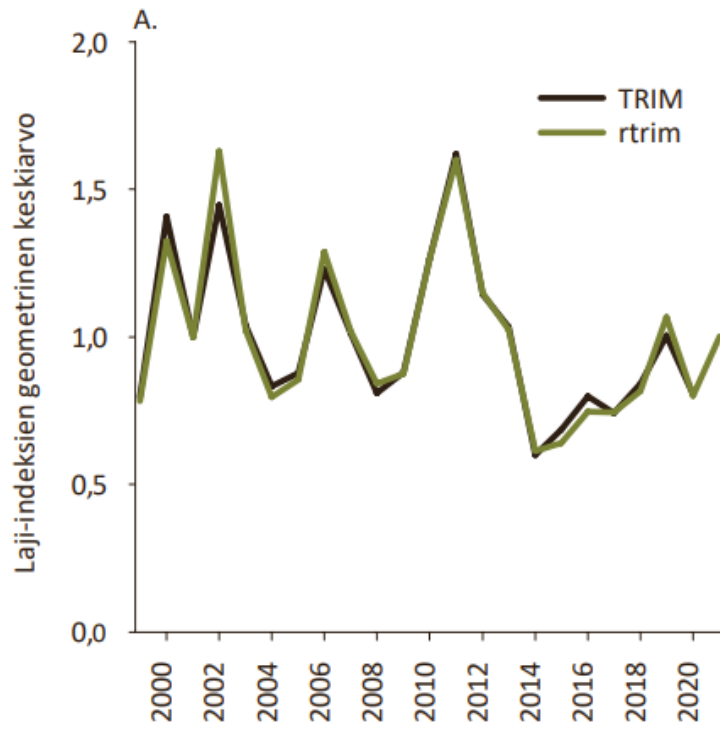
Rypsin hehtaarisatojen kehitys Suomessa

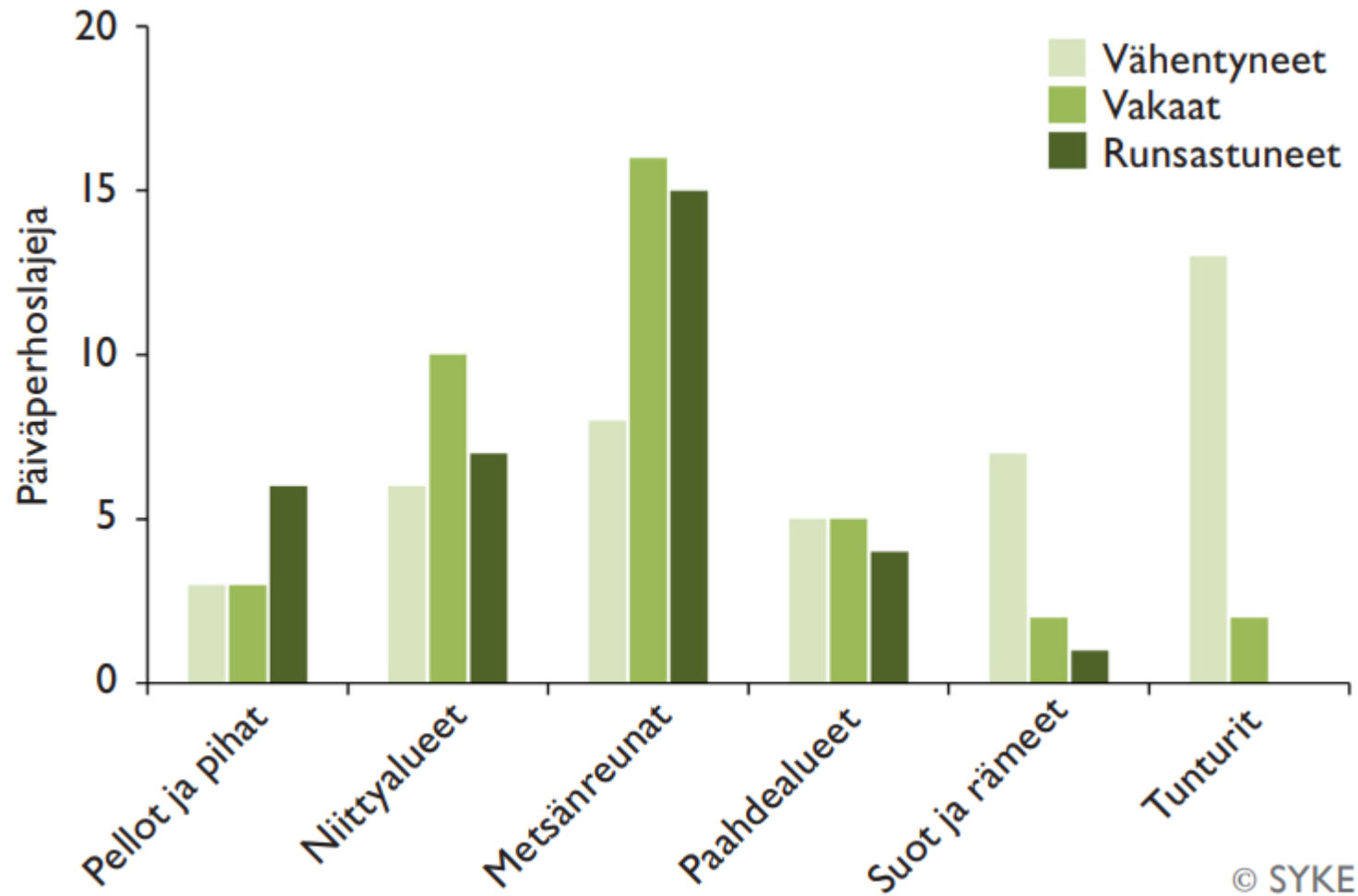
Hokkanen, H. M., Menzler-Hokkanen, I. & Keva, M. 2017: Long-term yield trends of insect-pollinated crops vary regionally and are linked to neonicotinoid use, landscape complexity, and availability of pollinators. - *Arthropod-Plant Interactions* 11(3): 449-461.

Päiväperhoset

- Päiväperhoskannat ovat lievästi taantuneet parin viime vuosikymmenen aikana.

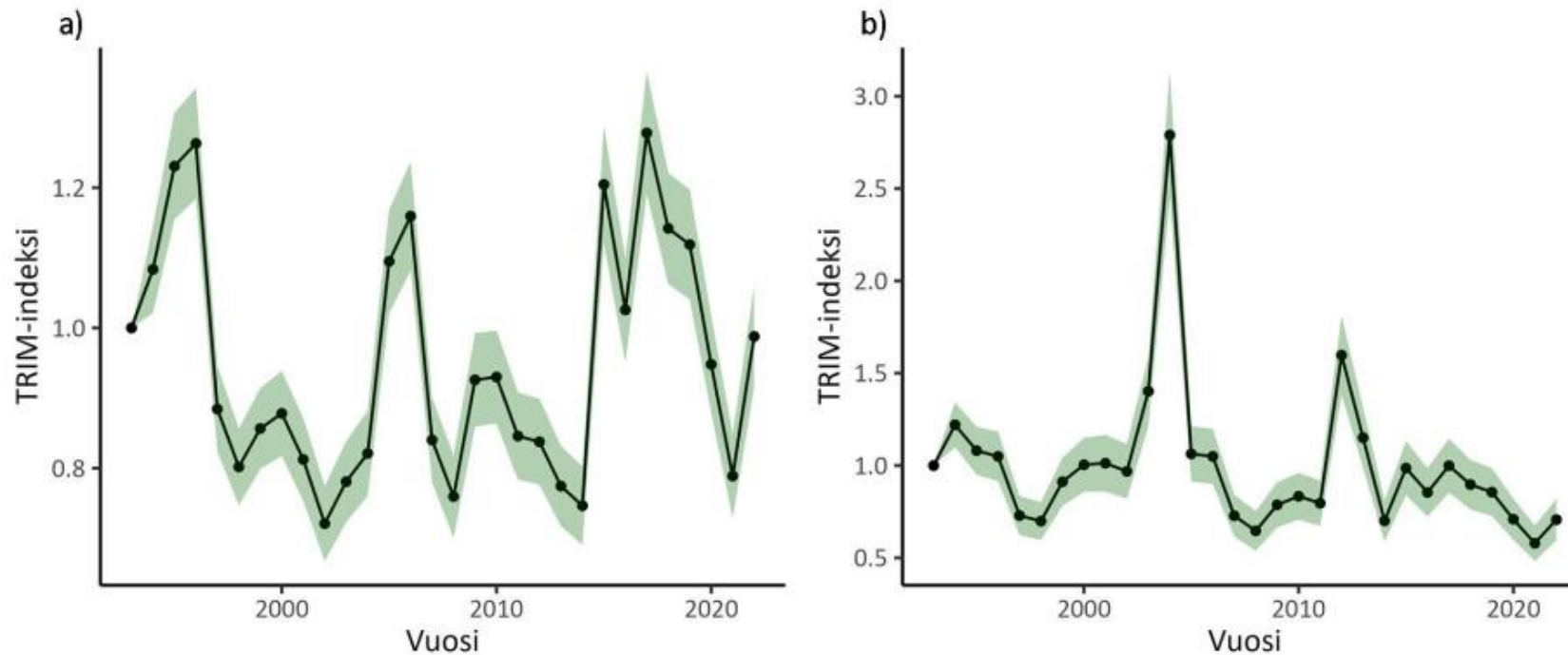

Eri elinympäristöjä suosivien päiväperhoslajien kehitystrendejä

Yöperhoset

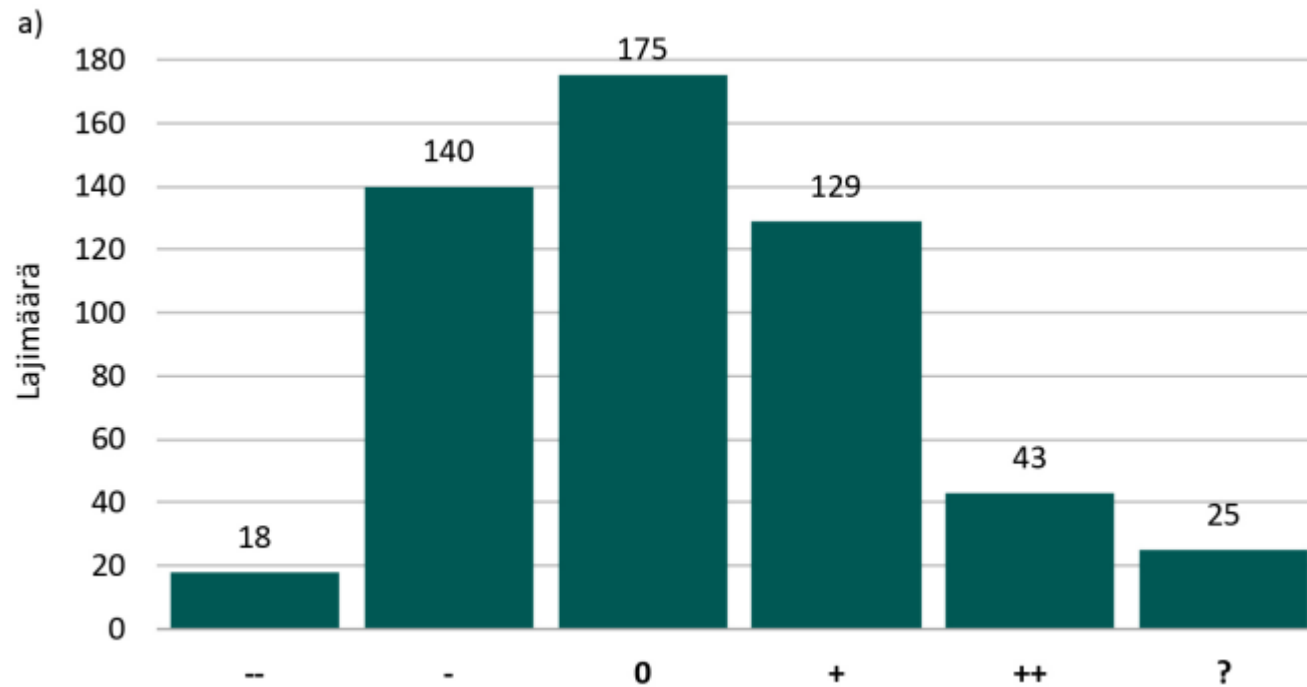
- Selkeää kannankehitystrendiä ei nähtävissä, mutta vuosittaiset vaihtelut ovat suuria.

Kuva 3.7. Yöperhosten kokonaisyksilömäärän TRIM-indeksi vuosina 1993–2022 A) ilman tunturimittaria (*Epirrita autumnata*) (kerroin = $0.001 \pm 0,002$, $p = 0,705$) ja B) tunturimittarin kanssa (kerroin = $-0.011 \pm 0,004$, $p < 0.05$).

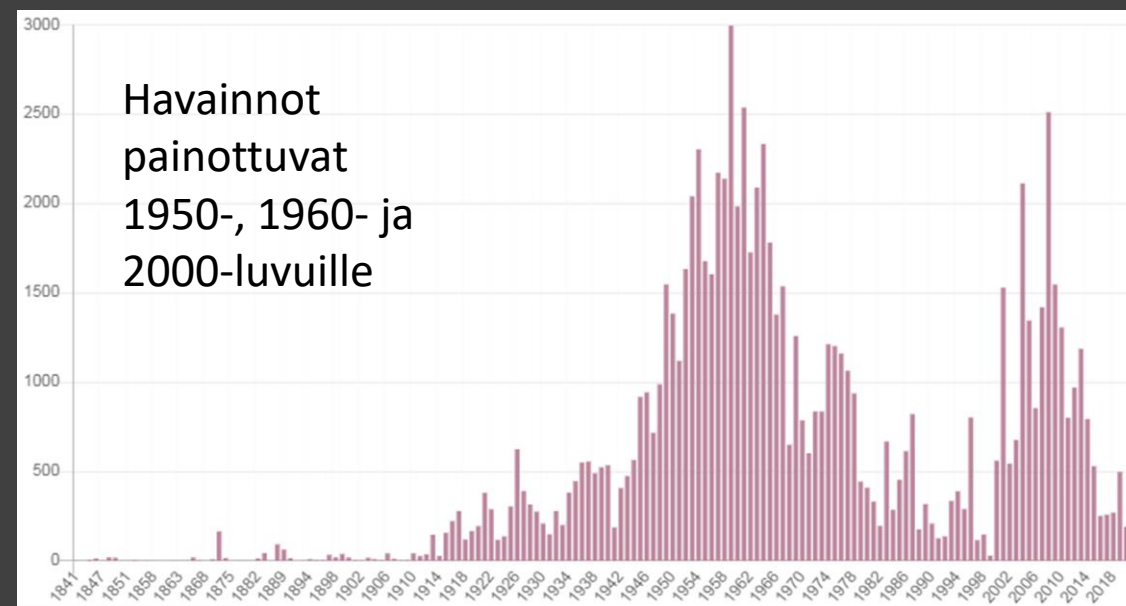
Yöperhoset

- Runsastuneita yöperhoslajeja hieman enemmän kuin vähentyneitä.

Mesipistiäiset

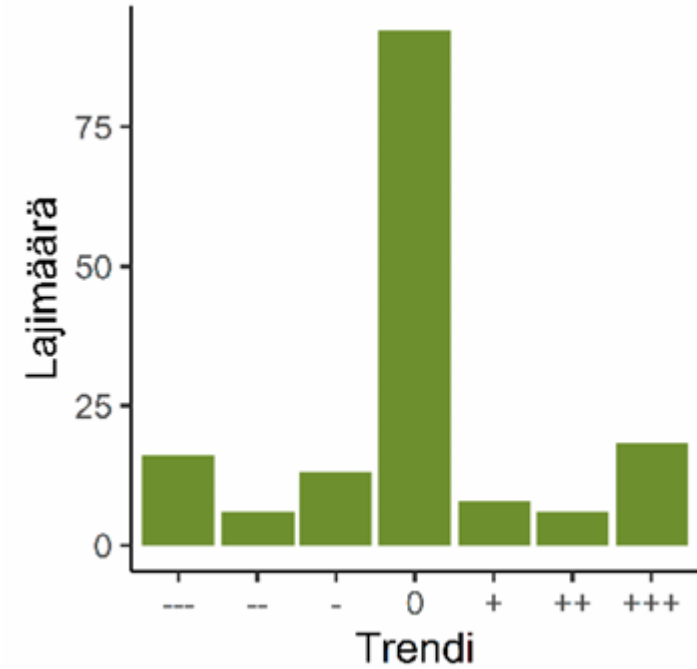
- Kannankehitystutkimus toteutettiin osana Syken PÖLYHYÖTY-hanketta.
- Aineisto käsitti n. 200000 mesipistiäishavaintoa 180 vuoden ajalta.
- Suurin osa havainnoista on koottu Luomuksen kokoelmista.

Mesipistiäiset

- Vähentyneitä ja runsastuneita lajeja suunnilleen yhtä paljon.

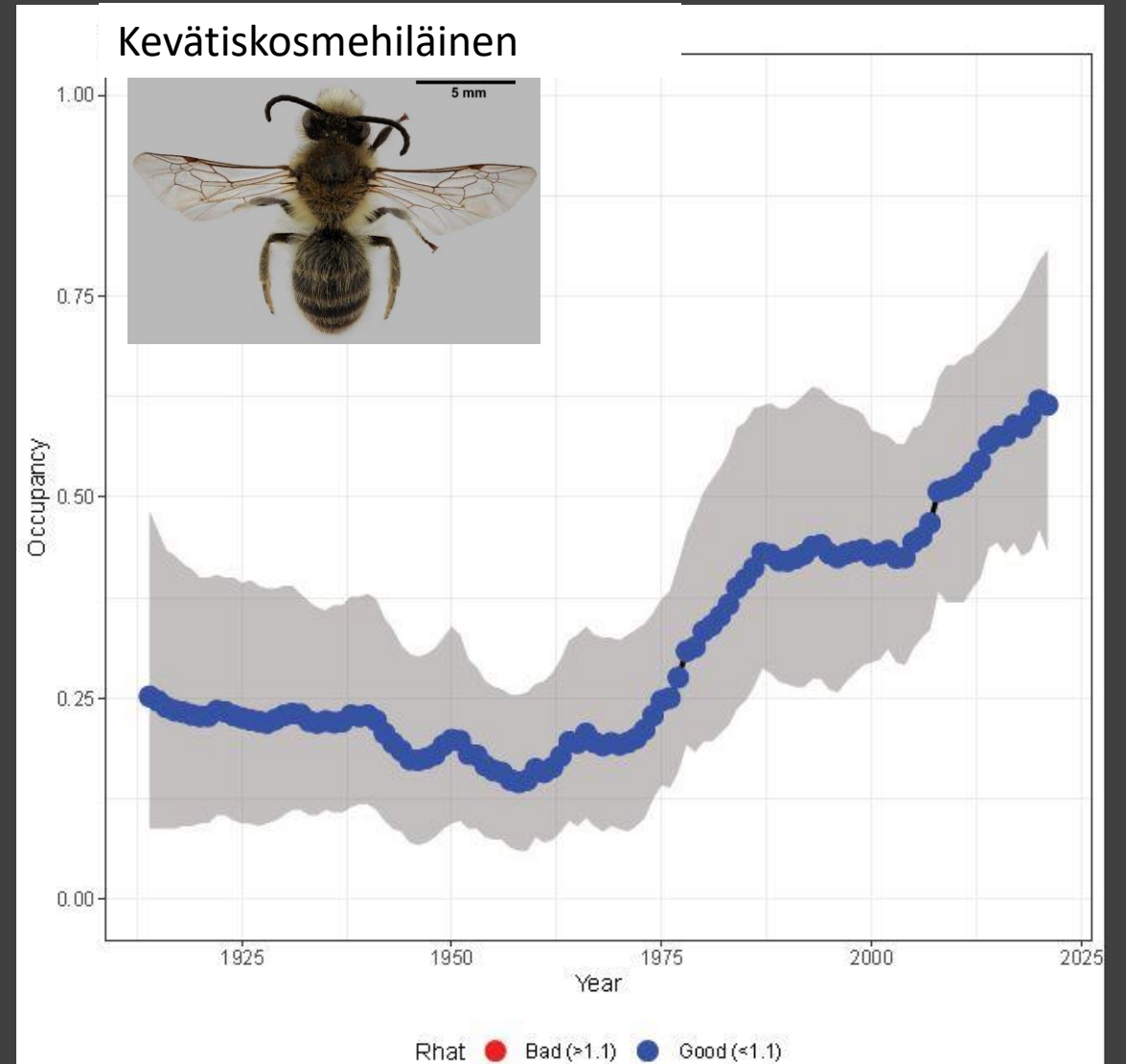
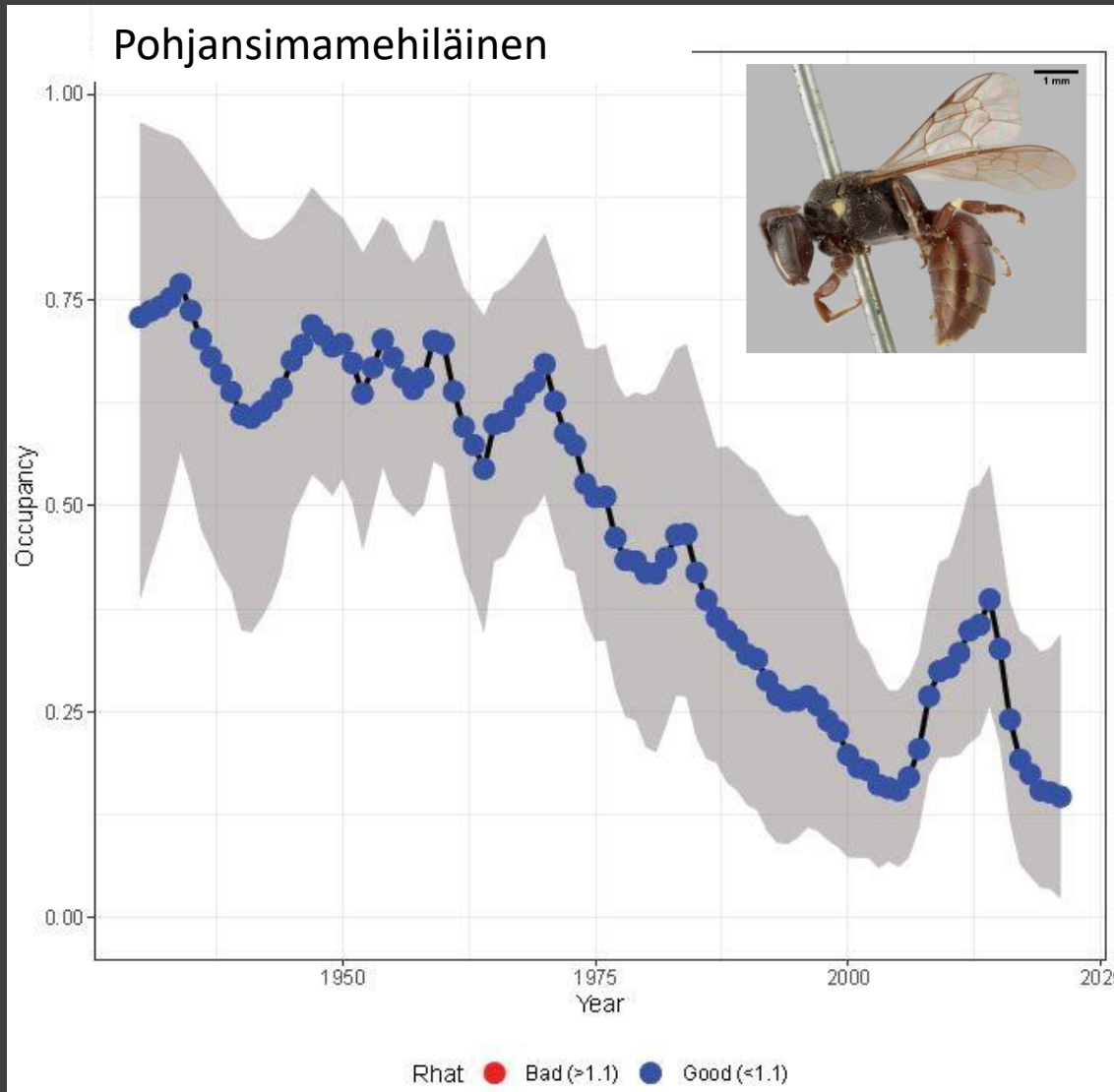
Eliöryhmä	Aikaväli	---	--	-	0	+	++	+++
Kimalaiset (28 lajia)	1930–2019	21 %	14 %	4 %	39 %	4 %	0 %	18 %
	1980–2019	18 %	4 %	18 %	36 %	7 %	4 %	14 %
	2000–2019	29 %	0 %	7 %	39 %	7 %	0 %	18 %
Erakkomehiläiset (108 lajia)	1930–2019	14 %	8 %	6 %	39 %	11 %	4 %	18 %
	1980–2019	12 %	5 %	7 %	44 %	11 %	5 %	16 %
	2000–2019	7 %	4 %	9 %	61 %	6 %	4 %	10 %

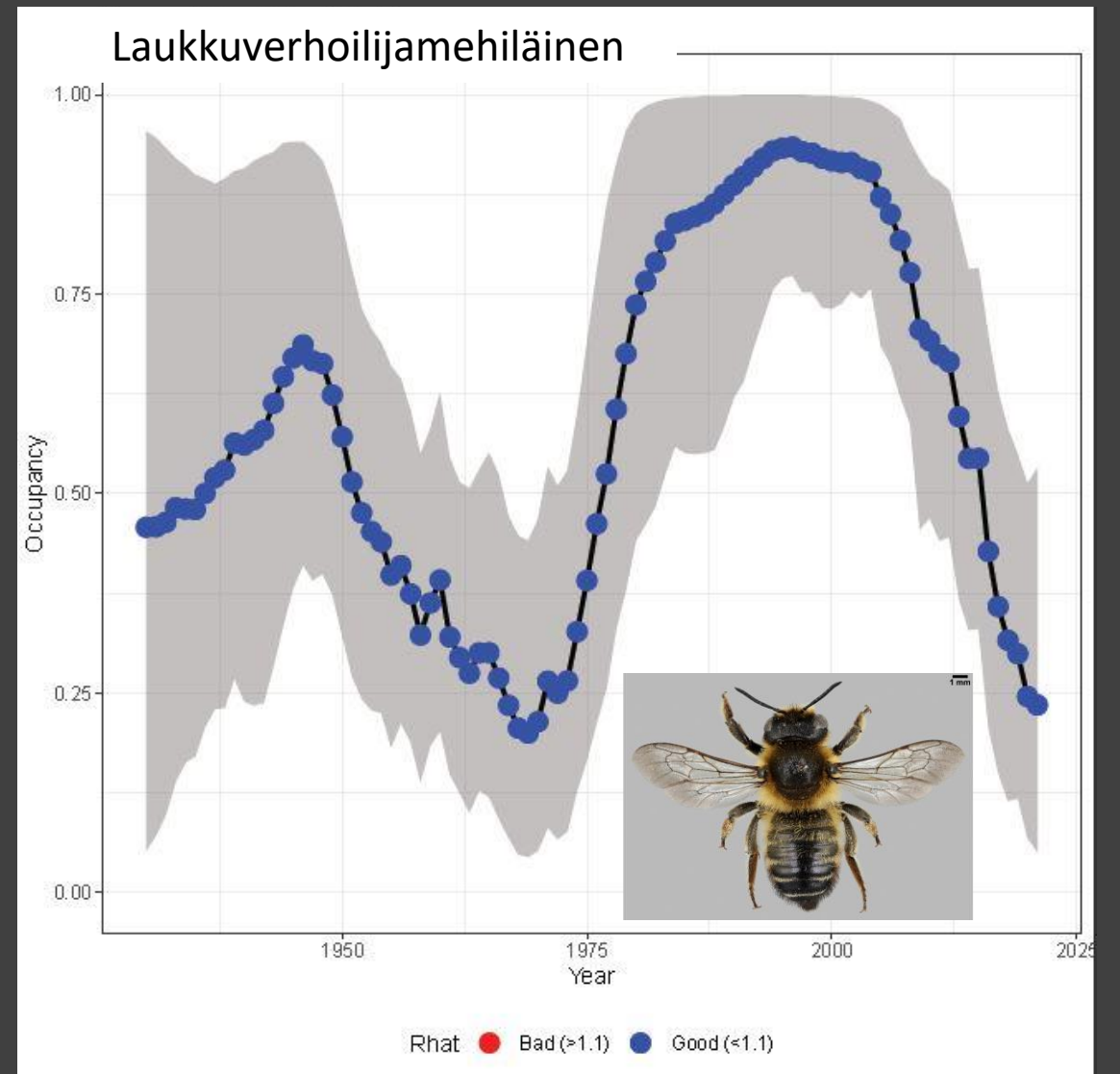
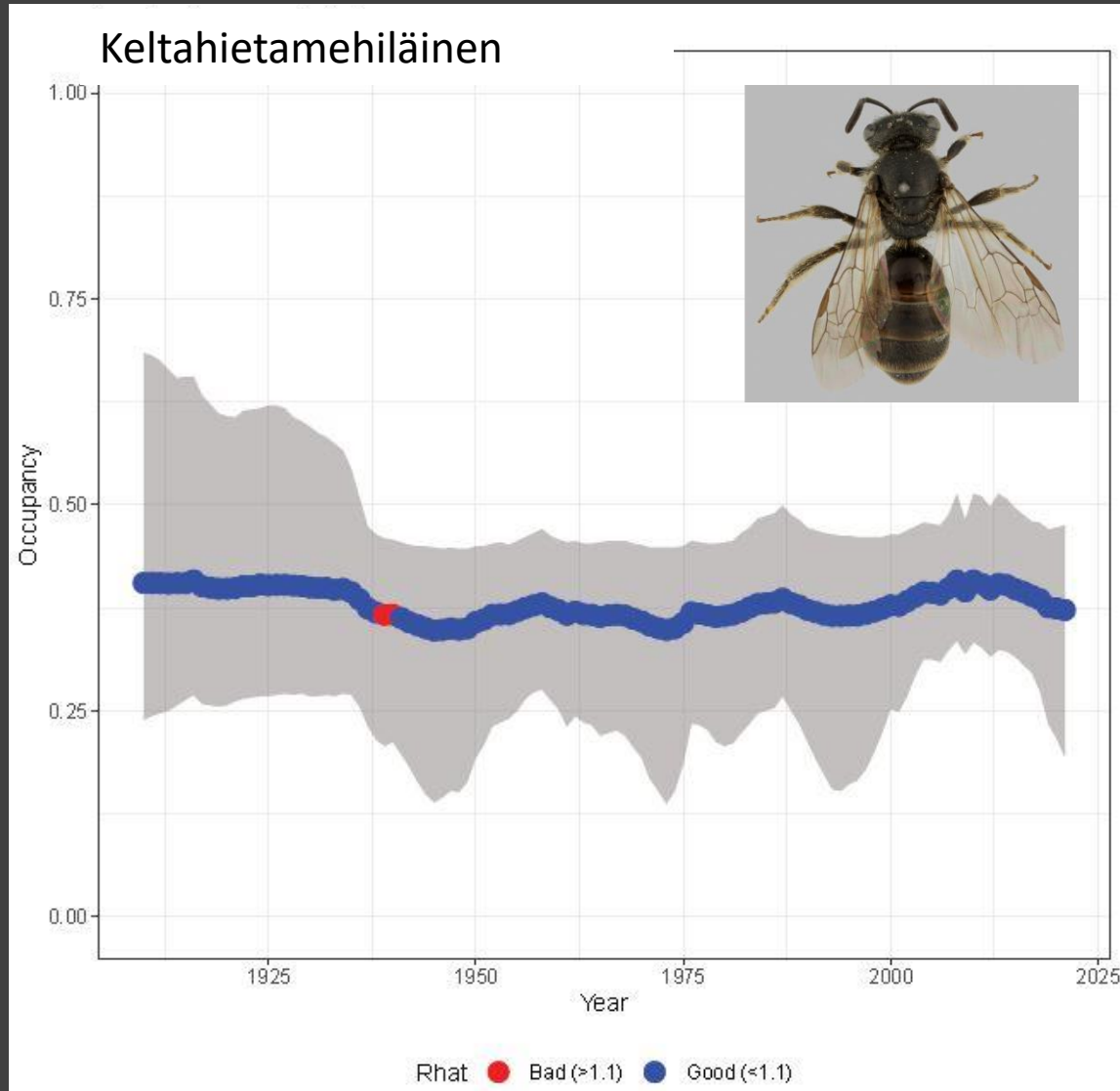
2000-2019

Heliölä ym. 2022: Pölyttäjien kannankehitys, seuranta ja hyönteispölytyksen taloudellinen arvo Suomessa. PÖLYHYÖTY-hankkeen loppuraportti. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 34/2022. 121 s.

Esimerkkejä taantuvista ja runsastuvista lajeista

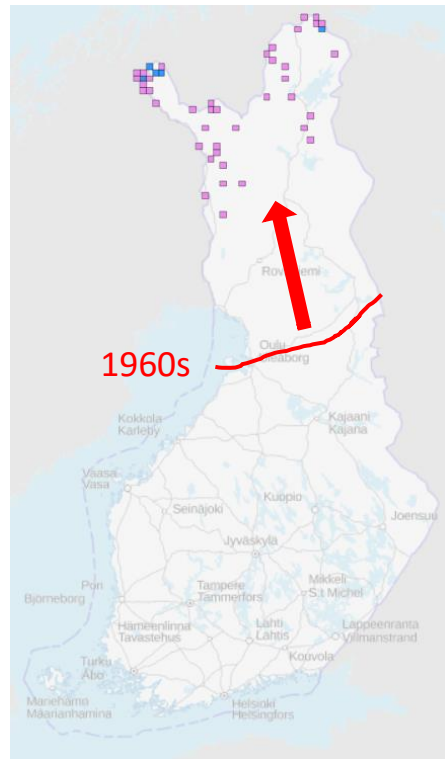

Esimerkkejä vakaista ja vaihtelevakantaisista lajeista

Kimalaiset

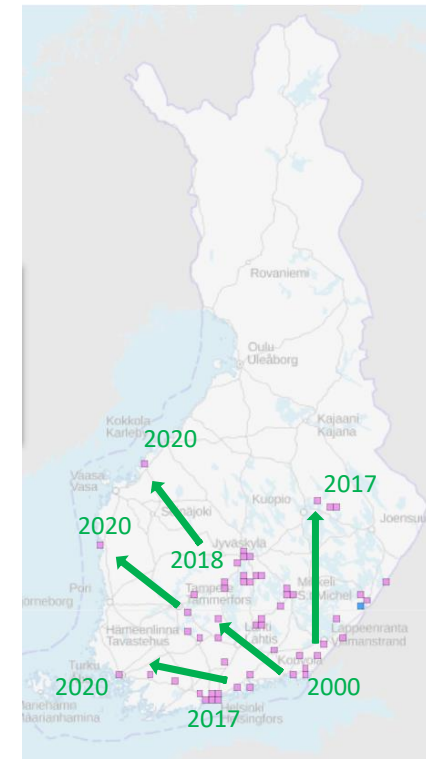
- Pohjoiset lajit taantuvat, mutta etelästä on levinnyt useita uusia lajeja.

Lapinkimalainen

Kontukimalainen

Kaakonkimalainen

Taantuva (14 lajia)

Vakaa (15 lajia)

Runsastuva (8 lajia)

SOROKIMALAINEN
Bombus soroensis

MAAIKIMALAINEN
Bombus subterraneus

URALINKIMALAINEN
Bombus semenoviellus

JUHANNUSKIMALAINEN
Bombus humilis

SAMMALKIMALAINEN
Bombus muscorum

MUSTAKIMALAINEN
Bombus ruderarius

KIVIKKOLOISKIMALAINEN
Bombus rupestris

PELTOLOISKIMALAINEN
Bombus campestris

KIRJOKIMALAINEN
Bombus distinguendus

TARHAKIMALAINEN
Bombus hortorum

UKONHATTUKIMALAINEN
Bombus consobrinus

HEVOSKIMALAINEN
Bombus veteranus

KETOKIMALAINEN
Bombus sylvarum

PELTOKIMALAINEN
Bombus pascuorum

KORPIKIMALAINEN
Bombus cingulatus

ALPPIKIMALAINEN
Bombus alpinus

TUNTURIKIMALAINEN
Bombus pyrrhopygus

KAAKONKIMALAINEN
Bombus schrencki

LAPINKIMALAINEN
Bombus lapponicus

VUORISTOKIMALAINEN
Bombus monticola

TARHALOISKIMALAINEN
Bombus barbutellus

KANERVALOISKIMALAINEN
Bombus flavidus

POHJANKIMALAINEN
Bombus balteatus

TUNDRAKIMALAINEN
Bombus hyperboreus

PITKÄSIIPIKIMALAINEN
Bombus spondicus

KARTANOKIMALAINEN
Bombus hypnorum

PENSASKIMALAINEN
Bombus pratorum

KANERVAKIMALAINEN
Bombus jonellus

PENSASLOISKIMALAINEN
Bombus sylvestris

KIRJOLOISKIMALAINEN
Bombus quadricolor

KONTUKIMALAINEN
Bombus terrestris

MANTUKIMALAINEN
Bombus lucorum

ISOKIMALAINEN
Bombus magnus

KANGASKIMALAINEN
Bombus cryptarum

KIVIKKOKIMALAINEN
Bombus lapidarius

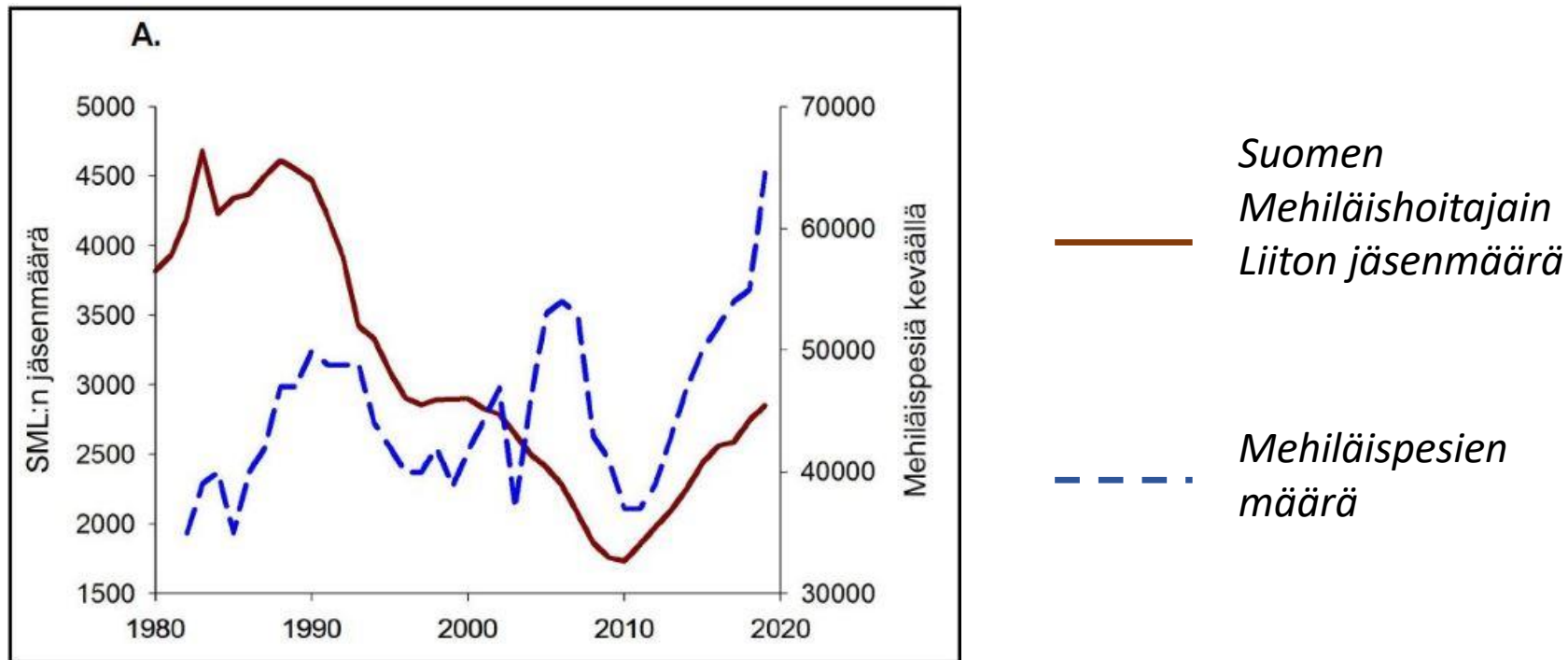
KARTANOLOISKIMALAINEN
Bombus norvegicus

MANTULOISKIMALAINEN
Bombus bohemicus

Tarhamehiläinen

- Mehiläistarhaajien määrä väheni 1980-luvun jälkeen, mutta on taas noussut 2010-luvulta alkaen.
- Mehiläispesien määrä on noussut uuteen ennätykseen viime vuosina.

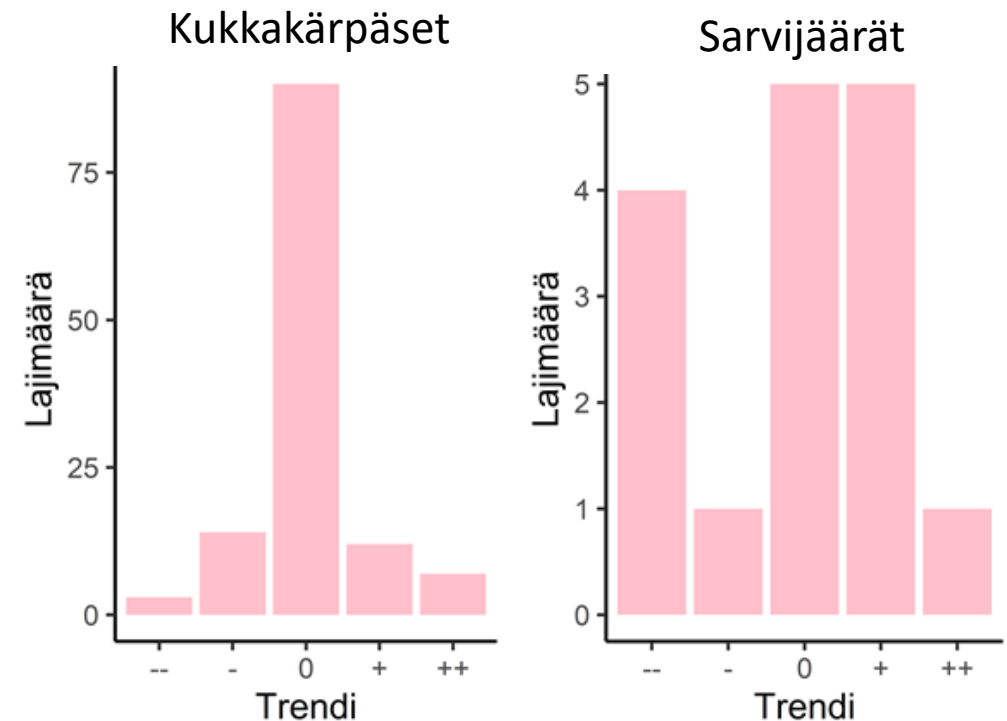

Lähde: Suomen Mehiläishoitajain Liitto

Kukkakärpäset ja sarvijäärät

- Valtaosa kukkakärpäslajeista on ollut vakaita viimeisten 20 vuoden aikana.
- Alle viidenneksellä lajeista havaittiin joko nouseva tai laskeva trendi.
- Yli kolmannes sarvijääristä on runsastunut viimeisten 20 vuoden aikana. Taantuneita myös runsaasti.

Kannankehitys 20 vuoden aikana

Heliölä ym. 2022: Pölyttäjien kannankehitys, seuranta ja hyönteispölytyksen taloudellinen arvo Suomessa. PÖLYHYÖTY-hankkeen loppuraportti. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 34/2022. 121 s.

Uhanalaisten lajien osuudet eri pölyttäjäryhmissä

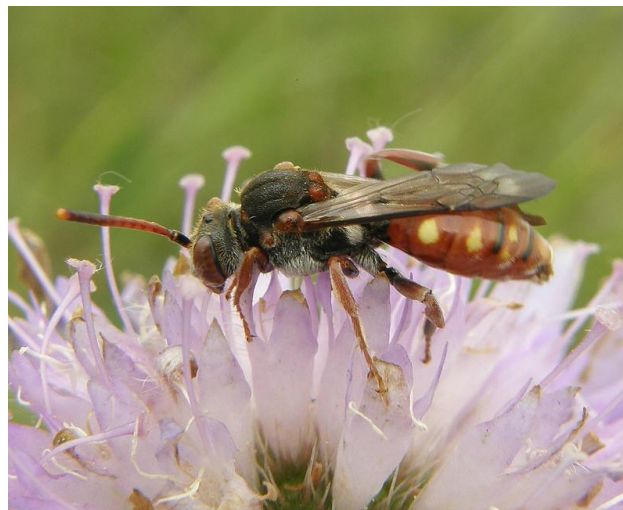
	2000	2010	2019
Mesipistiäiset	19 %	20 %	17 %
Kärpäset	(3 %)	6 %	5 %
Perhoset	10 %	17 %	18 %
Kovakuoriaiset	10 %	9 %	9 %
Kaikki eliöryhmät	10 %	11 %	12 %

Uhanalaisarvioinnit: Rassi ym. 2000, 2010 ja Hyvärinen ym. 2019.

Niittyjen, metsien ja tuntureiden uhanalaisia pölyttäjiä

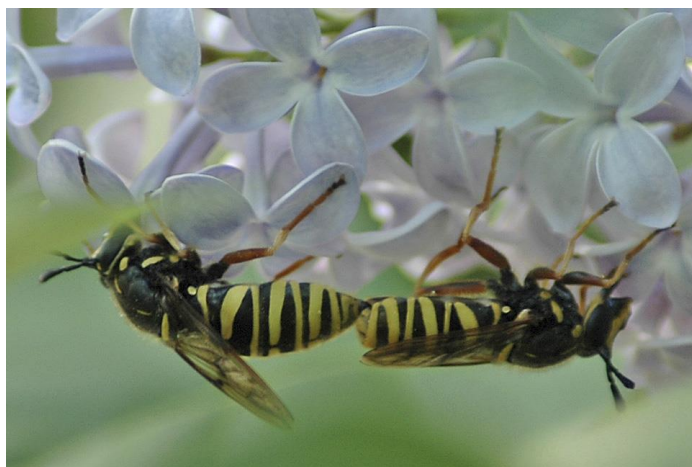
Purtojuurimaamehiläinen

Ruusuruohokiertomehiläinen

Muurahaisnäivertäjämehiläinen

Sarvipuuhari

Tundrakimalainen

Tunturiverkkoperhonen

Kansallinen pölyttäjästrategia

- Julkistettiin 11.3.2022.
- Valmistelusta vastasi ympäristöministeriön asettama työryhmä (19 jäsentä).
- Tavoitteena että vuoteen 2030 mennessä:
  - 1) pölyttäjien määrän ja monimuotoisuuden väheneminen on pysäytetty
  - 2) luonnon- ja viljelykasvien pölytys on turvattu
- Tavoitteiden saavuttamiseksi ehdotetaan 27 eri toimenpidettä.
- Lisäksi ehdotetaan käynnistettävän kansallinen pölyttäjäseuranta.

Kansallinen pölyttäjäseuranta

- Seuranta käynnistyi vuonna 2022 Ympäristöministeriön rahoituksella.
- Tutkittavina eliöryhminä päiväperhoset, mesipistiäiset ja kukkakärpäset.
- Tutkimuskohteita maatalousympäristöissä, niityillä, metsissä ja tuntureilla (n = 160).
- Kussakin kohteessa kaksi 250 metrin laskentalinjaa ja neljä värimaljapyydystä.
- Seuranta päättyi 2025, mutta jatkuu vuonna 2027 EU:n laajuisena pölyttäjäseurantana (EUPoMS).
- Jatkossa seurantaan tulevat mukaan myös yöperhoset.

Suomen ympäristökeskuksen raportteja 39 | 2024

Kansallisen pölyttäjäseurannan käynnistäminen vuosina 2022–2023

Mikko Kuussaari, Janne Heliölä, Ida-Maria Huikkonen,
Kaisa Junninen, Kari Kuokkanen, Jyrki Lehto, Tapani Neuvonen,
Juho Paukkunen, Rainer Peltola, Pasi Sihvonen ja Simo Väänänen

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Harrastajaseurannat

Valtakunnallinen päiväperhosseuranta (NAFI)

- Käynnistyi 1991
- Suomen Perhostutkijain Seura koordinoi
- Perustuu havainnointiin 10x10 km ruuduissa
- <https://info.laji.fi/etusivu/seuranta-ja-kartoitushankkeet/valtakunnallinen-paivaperhosseuranta-nafi/>

Maatalousympäristön päiväperhosseuranta

- Käynnistyi 1999
- Syke koordinoi
- Perustuu linjalaskentaan
- <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/lajien-monimuotoisuus/lajien-seuranta/paivaperhosseuranta>

Harrastajaseurannat

Yöperhosseuranta (Nocturna)

- Käynnistyi 1993
- Syke koordinoi
- Perustuu valorysäpyyntiin
- <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/lajien-monimuotoisuus/lajien-seuranta/yoperhosseuranta>

Kimalaisseuranta

- Käynnistyi 2019
- Syke koordinoi
- Perustuu linjalaskentaan
- <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/lajien-monimuotoisuus/lajien-seuranta/kimalaisseuranta>

Kiitos mielenkiinnosta!

juho.paukkunen@helsinki.fi